

Svensk jordbrukspolitik : några synpunkter på frågan om jordbrukets rationa...

Adler, Nils

53 E a B 1926

National Library
of Sweden

ADLER, NILS

Sv. Saml.
Polit.
Sv.
(Br.)
1926

Kungl. biblioteket

0 0000 000056629

+ 1926.

Polit.
Sv.
(Pr.)

SVENSK JORDBRUKSPOLITIK

Några synpunkter på frågan om jord-
brukets rationalisering

AV

NILS ADLER

Pris 20 öre

Stockholm
TIDENS FÖRLAG
1926

JORDBRUKSPOLITIK
SVERIGSK

Utvald av Jordbruksdepartementet
och utgiven av Jordbruksdepartementets
Forskningsinstitut

1954

Stockholm
Jordbruksdepartementet
1954

0 0000 000056629

SVENSK JORDBRUKSPOLITIK

Några synpunkter på frågan om jord-
brukets rationalisering

AV

NILS ADLER

Stockholm
TIDENS FÖRLAG
1926

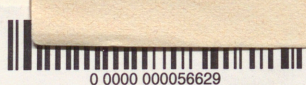

JORDBRUKSPOLITIK
SVEANSK

ÖFVERSKIFTET
ÖFVER DEN SVENSKA
JORDBRUKSPOLITIKEN

ÖFVERSKIFTET

STOCKHOLM
BOKFÖRLAGS-A.-B. TIDENS TRYCKERI
1926.

0 0000 000056629

Vårt jordbruks för närvarande otillfredsställande konjunkturläge är icke en till oss ensamt isolerad företeelse. Från de mest vitt skilda håll i världen hör man samma klagomål över jordbruksnäringens svaga ställning. Och det ser ut som om det gällde samtliga produktionsområden, över vilka näringen sträcker sig.

Äro nu dessa förhållanden enbart beroende av de våldsamma kastningar, som skett under de senaste åren på detta såväl som på snart sagt alla andra områden och vilka få skrivas på krigets konto, och alltså endast tillfälliga företeelser, som kunna antagas vara av kortvarig natur och sålunda snart övergående? Det är givetvis inte lätt att göra några bestämda uttalanden härom, men allt pekar hän emot, att en snart inträdande ljusning icke är att förvänta. Produktionsökningen, av särskilt animaliska förnödenheter, har varit enorm under de senaste åren, särskilt från en del länder på södra halvklotet. Sålunda visar tillgängliga exportsiffror, att, för att taga ett exempel, smörexporten från Nya Zeeland, Australien och Argentina, som 1901 utgjorde 27 miljoner kg., under år 1924 ökats till icke mindre än 129 miljoner kg.

Världshushållet har alltså fått ett betydande tillskott från länder, vilkas tidigare uppträdande på världsmarknaden var synnerligen blygsamt. Och att märka är, att nämnda exportländer likaväl som en hel del andra länder ha riklig tillgång till jungfrulig jord och utomordentligt goda klimatiska betingelser för en rationell produktion av olika slag av jordbruksprodukter, vilka äro förhållanden, som kunna tänkas utgöra en lockelse för befolkningsöverskottet i de gamla kulturländerna i Europa. Skulle så kunna antagas ske, vilket inte alls är uteslutet, att stora folkmassor ledas över till dessa områden, stå vi inför en allt hastigare utveckling av jordbruksnäringen därstädes

med ty åtföljande ökning av produktionen och exporten och den gamla världens produktion kommer att trängas, om man inte med vaksamhet följer händelsernas utveckling på hithörande områden och inrättar sig därefter. Kvar står visserligen de bortom haven liggande ländernas stora avstånd från världsmarknadens huvudcentra, med därav följande svårigheter, men det är mycket sannolikt, att dessa svårigheter, med teknikens och uppfinningarnas hjälp, komma, om inte helt att övervinnas, så dock väsentligen att mildras.

För vårt lands vidkommande äro förhållandena ganska allvarsamma. Det gäller ju nämligen att med klar insikt om denna väldiga konkurrens, som här omnämnts, icke enbart att bibehålla, utan fastmer att återvinna, ja, om möjligt vidga en tidigare innehavd ställning på exportmarknadens område. Full klarhet torde nämligen råda därom, att vårt lands jordbruk, såsom hitintills, endast på den animala produktionens område, kan skaffa sig en exportmarknad. Men om detta skall kunna ske med någon större framgång, måste en mera omfattande planmässighet i såväl produktionen som avsättningen, än som nu sker, åvägbringas. Det erfordras en jordbrukets rationalisering om inte ställningen skall bli alltför hopplös för jordbruksnäringens utövare i vårt land.

Det är under dessa förhållanden nödvändigt, att kraftigare åtgärder vidtagas för att reglera produktionen, organisera och konsolidera handeln evad det gäller jordbrukets inköps- och avsättningsförhållanden. Målet måste vara högklassiga, likartade produkter, som föras i marknaden under en enhetlig ledning med obruten front och under stark kontroll samt låga produktionskostnader, för att en framgångsrik tävlan skall kunna upptagas med andra exportländer. Jordens brukare och målsmän måste på allvar lära sig inse tidsläget krav likaväl som statsmakterna böra ge en ny inriktning av sina åtgärder för jordbruksnäringens främjande. Uppgifternas mångfald måste inramas i en följdriktig problemställning, varigenom det väsentliga icke får bortskymmas av oväsentligheterna.

Jordproblemet innefattar dels en förnuftig och ändamålsenlig upplägning av driftsenheterna såsom ett stort

huvudproblem, dels ock organisatoriska åtgärder för ordnandet av inköps- och avsättningsförhållandena som ett andra, lika viktigt problem.

Om vi stanna inför den första huvuduppgiften är det nödvändigt att redan från början göra klart för sig att däri inrymda syften endast kunna genomföras på lång sikt. Härvidlag gäller det sålunda närmare att ge en inriktning åt de vägar, på vilka man bör gå fram vid en uppdelning eller sammanslagning av nu befintliga driftsenheter. Det torde ju nämligen få anses vara ett både privat- och nationalekonomiskt intresse av första ordningen, att jorden intensivt och rationellt utnyttjas, och en av de första grundbetingelserna härför är tvivelsutan en praktisk ändamålsenlig parcellering. De driftsenheter, vilka lämna möjligheter för att å ena sidan utnyttja alla moderna maskiner för jordens bearbetning och skördarnas tillvaratagande samt å andra sidan lämna rum för det personliga initiativet och det egna arbetet med tillvaratagandet av alla små hjälpmedel, har i längden den största utsikten att gå segrande framåt.

Utan att göra en schablonmässig uppläggning, från vilken ingen avvikelse bör ske, kan det dock starkt ifrågasättas, om man inte framdeles med nödvändighet tvingas att inrikta sig på att främja tillkomsten av sådana storlekstyper, som genom sin lämplighet och anpassning lämna de största förutsättningarna för ett resultatrikt arbete.

För vårt lands vidkommande torde man kunna våga påstå, att tre huvudtyper huvudsakligen innesluta de driftsformer, som äro mest lämpade för oss.

Dessa tre huvudtyper äro:

Det större jordbruket, som arbetar med uteslutande lejd arbetskraft, det medelstora jordbruket, bondejordbruket, det besuttna jordbruket, som huvudsakligen arbetar med egen arbetskraft och som ger bondefamiljen arbete och utkomst, samt det mindre småbruket, som väsentligen grundar sin produktion på att tillgodose sitt eget hushåll och i övrigt ägna sig åt jordbrukets binäringar såsom specialodlingar eller också genom kontinuerliga tjänstbarheter åt närbelägna städers eller industrisamhällets innebyggare kunna skaffa sig för sitt uppehälle nödiga kontanter.

Det större jordbruket står för närvarande i låg kurs hos oss. Dess bärighet är svag, framförallt vad det gäller de egendomar, som bytt ägare under krisåren. En omläggning av driften försiggår också i följd härav i stor omfattning från mera intensiv till extensiv drift. De framtida följderna av denna omläggning komma sannolikt att bli mindre lyckliga.

Dessa förhållanden, som medfört en omfattande minskning i behovet av den mänskliga arbetskraften även på jordbruksproduktionens område, har skapat en oluststämning, som ger näring åt ett allt starkare krav på en uppdelning av de större jordbruken. Detta bör dock ske med försiktighet och omsorg. Och framförallt får inte uppdelningen bli en modesak. De större jordbruken ha nämligen en hel del företräden framför de mindre och böra därför i en viss utsträckning bibehållas obrutna. Utvecklingen anvisar härvid säkerligen själv vägen för den omfattning storjordbruket framdeles kommer att få. Ett bör dock vara klart, att egendomar, som skola bibehållas odlade, böra ha en sådan belägenhet, att den odlade jorden nära sluter omkring ekonomibyggnaderna.

Vilka äro då storjordbrukets fördelar?

Vid besvarandet av denna fråga bör man utgå ifrån, att driften är modern, ekonomihusen ändamålsenliga och att de förutsättningar, som nyss anförts, äro till finnandes. Om så är förhållandet, blir i första hand byggnadskostnaderna avsevärt lägre pr ytenhet vid det större än vid det mindre jordbruket. Man kan nämligen, ju större ett jordbruk är, i de behövliga byggnaderna pressa in ett proportionsvis allt större utrymme i förhållande till takytan. Detta är visserligen för många en till synes endast obetydlig detalj, men den medför dock betydande besparingar för husens byggnad och framtida underhåll. De större husen lämna därjämte helt andra möjligheter för begagnandet av maskinella anordningar än de mindre. De större jordbruken med de större fälten kunna också använda maskindriften för jordens bearbetning och skördarnas tillvaratagande i långt större utsträckning och med ett långt bättre ekonomiskt resultat än de mindre. Förhållandet är enahanda vid skötseln av den växande skör-

den, vid tröskning o. s. v. och genom ensartade kvaliteter i större mängder hävda dessa jordbruk mera kraftigt sin ställning på marknaden. Alla transportkostnader bliva billigare och underhållet av inventarierna avsevärt mindre kostsamt. Härförutom framstår som en angelägenhet av allra största betydelse, att de större egendomarna alldeles särskilt lämpa sig för specialodlingar och för växtförädling i stort samt för en rationell husdjursavel. Det skulle vara till obotlig skada, om man genom en alltför omfattande sönderstyckning skulle omöjliggöra det hitintills så framgångsrikt bedrivna arbetet på dessa områden.

Men i trots av här angivna betydande fördelar för det större jordbruket kommer det ändock med all sannolikhet att framdeles bli mycket starkt begränsat i sin omfattning. Orsaken härtill är förnämligast den, att vårt jordbruk med nödvändighet måste i allt större utsträckning övergå till animal produktion, eller med andra ord bli ett förädlingsjordbruk. Betingelserna härför äro också, i stora delar av landet, särdeles gynnsamma. Oskattbara värden kunna tillvaratagas genom en rationell beteskultur å de betydande vidder, som för närvarande lämna föga eller ingen avkastning i någon som helst form. Värdet av dessa markers utnyttjande för odling i detta avseende kan knappast överskattas. En ökad produktion av animala förnödenheter betyder dock intensifiering av jordbruksdriften. En intensivare drift medför en stark ökning av produktionsenheterna, vilket i sin tur kräver brukarens eller ledarens intresse och personliga övervakande i långt större utsträckning än vid vegetabilisk odling med extensiv drift. Ja, detta personlighetsintresse knytes så starkt till de olika produktionsenheterna, att även den skickligaste brukare eller ledare måste begränsa sitt verksamhetsområde högst betydligt för att kunna följa produktionen på ett verkligt och tillfredsställande sätt. Det är denna omläggning av jordbruksdriften med därav följande ökade anspråk på jordbrukarnas egna arbete och duglighet, som kommer att starkt begränsa de stora jordbrukens omfattning. Därjämte måste man ju räkna med att i samma mån som staten främjar tillkomsten av nya jordbrukslägenheter, de vaknaste, dugligaste och mest insiktsfulla

av jordbrukets lönearbetare övergå till självständiga brukare och även denna omständighet kommer verksamt att bidra till de större jordbrukens underlägsenhet och bristande konkurrenskraft.

Från dessa utgångspunkter bör det vara klart för en var, som något närmare känner hithörande förhållanden, att en uppdelning av större egendomar kan med en viss urskiljning och i den omfattning här angivna förhållanden anvisa eller då praktiskt ekonomiska synpunkter tala därför, vara ändamålsenlig och nyttig.

Det medelstora jordbruket, bondejordbruket, som förenar såväl en del av storjordbrukets som de små jordbrukens fördelar, kommer med all sannolikhet att framdeles bli det förhärskande i vårt land, därför att såväl geografiska som en mångfald andra omständigheter gör att dessa brukningsdelar bli de mest produktionskraftiga och i följd härav de mest bäriga i driftsekonomiskt avseende.

Byggnadsfrågan är, som förut framhållits, av utomordentlig betydelse för jordbrukets ekonomi. För att åstadkomma en ekonomisk jordbruksdrift är det nödvändigt tillse, att en lägenhets byggnadskapital står i en rimlig proportion till den odlade jordens omfattning. Detta låter sig också synnerligen väl avvägas vid bondejordbruket i det att boningshuset vid ett jordbruk om 25 å 40 tunnland inte behöver bli avsevärt mycket dyrare än vid ett med 12 å 20 tunnland och i varje fall inte tillnärmelsevis kostsamt i samma proportion som arealskillnaderna. Sammalunda är förhållandet med ekonomibyggnaderna, som visserligen byggas med andra dimensioner, men vilka det oaktat bli förhållandevis billigare i proportion till den odlade arealens omfattning. Detta betyder årliga besparingar av räntor och avbetalningar å det nedlagda byggnadskapitalet, varförutom underhållet av husen blir proportionsvis billigare pr hektar åker vid medelstora än vid de små jordbruken. Det blir också ett helt annat arbetsutrymme i dessa något större ekonomihus, vilket medför en avsevärd arbetsbesparing samt möjlighet för att i viss omfattning använda mekanisk hjälp. De medelstora jordbruken medgiva också brukarna att hålla sig

med tjänlig och fullgod dragkraft, vilket betyder, att jorden kan ordentligt bearbetas. Utan ordentlig brukning inga tillfredsställande skördar. Det finns givetvis områden med lättare jordar, där man väl kan reda sig med en häst för brukningen av jorden, men man behöver ju dock i regel ha lika många redskap vid ett mindre som vid ett medelstort jordbruk, även om de i förra fallet kunna vara något mindre. De större redskapen, som krävas för bondjordbruket, bli dock obetydligt dyrare, men bearbeta där emot jorden bättre. De ha även en större avverkningsförmåga och bli i följd därav arbets- och tidsbesparande.

Dessa jordbruk lämna också i synnerligen hög grad rum för det personliga arbetet och det personliga övervakandet samtidigt som de medgiva, att barnen oftast kunna stanna hemma och inhämta alla de insikter och lärdomar om ett jordbruks skötsel, som äro av så ovärderligt gagn, då de själva skola gå ut i livet för att bli egna jordbrukare eller då de skola övertaga fädernehemmet. Denna barnens fostran vid och för jordbruket är av utomordentlig stor betydelse, då ju trots allt det praktiska inväxandet i jordbrukets skötsel är en av de främsta tillgångar, som en duglig jordbrukare har i sitt framtida arbete vid skötseln av sitt jordbruk.

Den tredje storlekstypen, de mindre jordbruken, hantverks-, egnahems- och småbruken kunna egentligen indelas i två grupper. Den ena gruppen skapar sig sina försörjningsmöjligheter genom olika binäringar, huvudsakligen från jordbruket, den andra fördelar sina utkomstmöjligheter emellan sitt lilla jordbruk och genom olika tjänstbarheter åt andra i form av olika slag av hantverksarbeten, körslor m. m.

De med egna försörjningsmöjligheter bildade småbruken böra inrikta sig på och lägga huvudvikten vid specialodlingar, såsom större odlingar av mindre krävande trädgårdsprodukter, svinskötsel eller hönsavel. Dessa odlingar måste huvudsakligen avse att skaffa brukaren de nödiga kontanterna. Men dessutom böra dessa jordbruk vid sidan om nyss angivna odling ha en synnerligen mångsidig odling för att tillgodose familjen med hushållsprodukter från det egna jordbruket.

De återigen, som fördela sin utkomst mellan jordbruk och andra arbeten såsom körslor m. m. åt andra, måste förvärva nödiga kontanter huvudsakligen utanför sitt jordbruk och från jordbruket frambringa naturprodukter för familjens behov.

Det torde dock vara klart, att en hel del jordbrukslägenheter alltid komma att intaga en mellanställning mellan här uppskisserade huvudtyper, men man bör sträva efter att i vidaste omfattning åvägbringa sådana driftsenheter, som lämna de största förutsättningarna för högsta möjliga utbyte av i företaget nedlagt kapital och arbete.

*

På vilka vägar skola då dessa driftsenheter åstadkommas? I vad det gäller de större jordbruken komma dessa som förut sagts att fortvara i den utsträckning, som de ha sin givna uppgift att fylla inom jordbruksproduktionen och vilken gör dem ekonomiskt lönande. Att på nylad väg bibehålla dessa till sitt nuvarande antal torde vara omöjligt, vilket utvecklingen hitintills redan ådagalagt. Den ekonomiska utvecklingen kommer härvid att bestämma storjordbrukets omfattning och giva det sin naturliga plats vid sidan av andra driftsenheter.

Det medelstora jordbruket, sådant det här skisserats, bör i främsta rummet byggas på de nuvarande, allt för små jordbrukslägenheternas grund. Dessa små lägenheter måste förstöras till en sådan omfattning, att de bli bärkraftiga. Detta kommer visserligen att stöta på stora och i en del fall oöverstigliga svårigheter, särskilt i de trakter där ringa eller ingen odlad eller odlingsbar jord står att anskaffa. Men överallt där jord är åtkomlig, och detta är ju dock förhållandet oftast, får ingen möda lämnas ospard för att åstadkomma tillräckligt med tilläggsjord för de små jordbruken. En jordpolitik, som i första hand och därtill utomordentligt kraftigt och målmedvetet inriktar sig på denna verksamhet, blir den mest fruktbringande, och ger de snabbaste resultaten. Det i dessa jordbruk redan nedlagda kapitalet kan därigenom göras mera ränta-

belt. Husen finnas redan ofta i tillräcklig omfattning men kunna också med lätthet, om så erfordras, tillbyggas för jämförelsevis ringa kostnader. Några redskap utöver vad som redan finnes erfordras knappast och djurbesättningen kan så småningom tillökas genom den egna besättningens uppökning. Hälftenbruket mellan å ena sidan jordbruksarbetet och å andra lönearbetet kommer att upphöra, då den odlade och för betesvallar avsedda jorden lämnar brukaren och hans familj tillräckligt med arbete och tillika full bärgning. Detta kommer att hos brukaren skapa ett helt annat intresse för jordbruket än tidigare och resultatet härav kommer snart att visa sig i form av ökade skördar och ökade inkomster. Det lönearbete, som förut framstod som en tvingande nödvändighet för att anskaffa för jordbruksdriften erforderliga kontanter övertages av andra, av lönearbetare, varigenom arbetslösheten på den vägen avsevärt kan komma att minska.

Vid uppdelning av redan odlad jord, d. v. s. av större egendomar i enskild ägo, bolagsjord, kronojord, ecklesiastik eller annan publik jord, vilket är en annan form för att åstadkomma självständiga jordbruk, bör noga iakttagas, att styckningen sker på sådant sätt och i sådan ordning, att fullt besuttna jordbruk skapas. I regel förekommer ju nämligen vid dessa uppdelningar att de avstyckade områdena få nybyggas, då tidigare åbyggnader äro olämpliga och de mindre som finnas såsom bebyggda torplägenheter och arrendegårdar ofta äro bristfälliga samt otillräckliga. Härvid möter oss också ett viktigt och svårlost problem. Utan en rationell lösning av denna nybyggnadsfråga kan ingen jordbruksnybildning bedrivas med verklig framgång. Det grundläggande måste i första hand vara, att byggnadskostnaderna nedbringas till det lägsta möjliga i förhållande till den odlade arealens storlek. Den odlade jorden måste också vara tilltagen i sådan omfattning, att lägenheten bildar ett verkligt bondejordbruk. Den uppläggning av brukningsdelarna, som sker vid de större jordbrukens sönderstyckning, måste noggrant förberedas, så att styckningsförfarandet kan ske snabbt och utan onödigt dröjsmål. Den nye jordbrukaren får nämligen inte gå och leva upp egna besparingar och de lån

han får från staten, medan exempelvis andra bygga åt honom eller medan han väntar på vissa förrättingars utförande, utan dessa medel måste omedelbart göras fruktbarande genom att arbetet inriktas så, att jordbrukets skötsel kommer i gång fortast möjligt.

Arrendeavlösning är en tredje väg, vilken bör beträdas för åstadkommandet av självständiga jordbrukare. Härvid gäller vad som sagts i det föregående, att det bör nogga tillses, att tillräckligt med odlad jord tilldelas dessa jordbruk vid frilösningen. Även dessa jordbruk böra vara så stora, att de lämna full försörjning åt den medelstora bondefamiljen. För frilösningens befrämjande ställas medel från staten till förfogande i samma utsträckning och på samma villkor, som för övriga nybildare av jordbruk. Genom antagandet av en modern och för arrendatorerna mera betryggande arrendelag än nu gällande, är det sannolikt att kravet på friköpning av arrendeställen inte kommer att resas i så stor omfattning, som man förutsätter, men varhelst en sådan frilösning är ett behov och förutsättningar därför föreligga, bör den ske, och där vid sådant förhållande arrendatorn kan vinna verklig besuttenhet, där bör också denna frilösning verksamt befrämjas.

Slutligen föreligger möjligheter för nybildning av jordbruk på oodlad jord.

På denna väg måste man gå fram med den allra största försiktighet. Skall det ske i någon större omfattning är det nödvändigt att sådana områden utväljas, som redan äro torrlagda, så att odling omedelbart utan olägenheter kan igångsättas. Av största vikt är att man tillses, att endast jordar med verkligt odlingsvärde ifrågakomma och att belägenheten i förhållande till större vägar eller andra tjänliga kommunikationsmedel är sådan, att brukaren utan alltför stora svårigheter kan vinna avsättning för sina för avsalu avsedda produkter. Sker sådan jordbruksnybildning avlägset från större samhällen, måste det vara en ovillkorlig förutsättning, att det sker gruppvis, d. v. s. att så många som möjligt bo i sådan närhet av varandra, att arbetsgemenskap i olika avseenden utan olägenhet möjliggöres. Enstaka jordbruk i obebyggda och

från samhällen långt avlägsna trakter bör förekomma endast på nybyggarens egen uttryckliga önskan och icke genom förespeglningar eller uppmuntran från andras sida.

*

Produktionens inriktning är, som tidigare framhållits, utomordentligt betydelsefull och måste organisationsmässigt regleras. En kraftig övergång till animalproduktion måste ske. Härvid förbises ingalunda brödsädesodlingens betydelse för det egna folkhushållet, som i vissa givna situationer kan bli i sällsynt hög grad avgörande för folkförsörjningen, men den betydande produktionsökning, som är möjlig på den redan nu odlade jorden, bör dock avse förädling för export. De produkter, som härvid närmast kunna komma ifråga, är såväl smör som ost och fläsk samt även kött. Det kan ju även tänkas konserverad grädde och mjölk samt efter en mera utvecklad hönskötsel likaledes en mera betydande utförsel av ägg. Alla produkter måste emellertid framställas så, att de bli begärliga och eftersökta. Därför måste en första åtgärd vara att undersöka marknadens önsknings och behov. En den allra noggrannaste kännedom om vad som härvid tillfredsställer konsumenterna är ju av avgörande betydelse för att kunna vinna och bibehålla en marknad. Detta sker bäst genom att till de viktigaste huvudcentra översända en fyllig representation av kunniga, initiativrika och energiska experter, lämpligt utbildade och väl hemma i sina stycken. Alla de sålunda samlade erfarenheterna och uppgifterna sammanföras sedan och överbringas till produktionsorterna, vilka med beaktande härav inrikta sin produktion därefter. Härvid måste givna intentioner nogsam samt följas och ingen möda får lämnas ospard för att åstadkomma begärliga och efterfrågade exportartiklar.

Den på måfå utförda, ofta förlustbringande oordnade odlingen och förädlingen av jordbruksalster flyter härigenom så småningom över till lugnare farvatten, den vinner stadga, enhetlighet och fastare former och den kommer mera att inrikta sin odling på att tillfredsställa be-

høven än på misslyckade spekulationssyften, likaväl som den mera kontinuerligt tillgodoser det egna landets behov och lämnar ett mera jämt överskott för export till utlandsmarknaden.

För att ett rationellt förädlingsjordbruk framgångsrikt skall kunna bedrivas, är det därjämte nödvändigt, att kostnaderna för de framställda produkterna äro låga. Men för att nå detta mål måste alla möjligheter härför i vårt eget land väl tillvaratagas. Vi befinna oss också i den lyckliga belägenheten, att våra produkter icke försämrats därigenom utan snarare tvärtom. Vilka rika möjligheter äga vi inte om vi intensivt arbeta för att åvägabringa en förnuftig och rationell beteskultur på de oanade vidder, som för närvarande antingen lämna ett uruselt bete eller också ligga helt oanvända. De värden jordbrukaren härigenom utvinner, äro hälsobringande för djuren, billiga för brukaren och lämna produkter av hög och förnämlig kvalitet.

Våra jordar lämpa sig ävenledes väl för odling av äggviterika växtslag, vilkas ökade odling förbättrar jordkulturen, samtidigt som härigenom vinnes ett värdefullt kraftfoder till gagn för jordbrukets ekonomi och för landets handelsbalans. Sammalunda är förhållandet med foderrotsfruktodlingen, vilken har en så avgörande betydelse för en framgångsrik animal produktion. I hela vårt land kunna också rotfrukter av olika slag odlas med synnerligen gott resultat.

De produktionsenheter, d. v. s. olika djur och djurslag, som skola förädla jordens skördar, böra också vara av bästa material som står att åstadkomma. På detta område är en god grund lagd, som man kan bygga vidare på, genom att borteliminera en del oförnuftiga och oekonomiska åtgärder, som för närvarande göra sig breda vid avelsarbetets främjande.

På de mest vitt skilda områden äga vi sålunda mycket stora förutsättningar för ett framgångsrikt, rationellt förädlingsjordbruk, större än folk i allmänhet, ja, även en mängd jordbrukare, ana eller vilja sätta tro till.

Inga åtgärder de må vara än så framsynta, väl avvägda eller smidigt anpassade skola dock kunna föra vårt jord-

bruk framåt till den höga ståndpunkt det rätteligen bör intaga och har förutsättningar för att kunna intaga om man inte håller klart i sikte, att produktionen och avsättningen därvid äro tvenne oskiljaktiga problem. Man lyckas aldrig få en ekonomiskt stark bonde- och jordbruksarbetarebefolkning enbart genom att göra jorden lätt tillgänglig, organisera kreditmöjligheterna eller genom att ge produktionen en förnuftig och ändamålsenlig inriktning, hur betydelsefulla dessa uppgifter än må vara, om man inte samtidigt gör allt för att organisera och konsolidera jordbrukets inköps- och avsättningsförhållanden. *Frihet i smått = produktionen, samverkan i stort = inköp och försäljning*, måste bli framtidens lösen för vårt lands jordbrukare.

*

Jordbruket liksom övriga näringar måste samarbeta ekonomiskt. Det ligger sannolikt utanför det möjligas gräns, att jordbrukarna i längden skall kunna avskilja sig från andra samhällsgrupper, av vilka de äro så starkt beroende, med en mur och leva i ett ekonomiskt efterblivet system för sig själva. Men det är mer än så, det är oförsvarligt att inte anamma de organisationsmässiga framsteg utvecklingen anvisat på det ekonomiska samhällslivets område under de senaste årtiondena. En ekonomisk organisation som avser att minska de allt för talrika mellanhänderna, kommer också utan allt tvivel en gång till stånd även på jordbrukets område. Det är bara skada att det dröjer allt för länge, varav följer att jordbrukets ekonomiska ställning i vårt land blir allt mer vansklig och ohållbar.

Den har ju dock sina orsaker denna jordbrukarnas obenägenhet för ekonomiska sammanslutningar. Bondebefolkningens relativt fria och oberoende ställning, deras avskildhet i arbetet, oviljan att enrulleras under vissa fastställda bestämmelser, från födelsen konservativa och egoistiska, samt många gånger ekonomiska svårigheter äro allt samverkande orsaker som skapa intresselöshet för och motvilja mot sammanslutningstanken. Under den senaste

tiden ha dessa egenskaper fått en ytterligare bundsförvant — misstänksamheten. Härvid skall icke glömmas att denna misstänksamhet har sin förnämligaste rot i de misslyckade försöken som gjordes under kristiden att skapa en jordbrukskooperation i vårt land. Jordbrukarna själva äro dock icke utan skuld till detta misslyckande. Deras i stort sett totala frånvaro av solidaritet med de egna företagen och deras bristande insikt om de skyldigheter medlemmarna ha mot en förening voro tillräckligt avgörande faktorer för att undergräva tillvaron av varje sammanslutning. Och nog är det lättsinnigt, att i detta fallet åtminstone leva på traditionen från den tiden då en gammal hederlig sockenpamp, okontrollerat, var en ortsbefolknings allt i allo. Utan kontroll, utan ordning och reda arbetade dessa föreningar med ett resultat som blivit dyrköpt för jordbrukarna såsom delägare. Detta missriktade förtroende slår nu över i sin motsats, misstroende, sammanslutningstankens svåraste hinder för närvarande.

En sund, jordbruket gagnande kooperation måste nu byggas ny från grunden. Initiativet härtill skall utgå från jordbrukarna själva. Det ekonomiska underlaget tryggas genom egna ekonomiska offer och insatser, och inskriften å grundstenen skall vara obrottslig solidaritet, odelat förtroende och osviklig pliktuppfyllelse. Den konsumentkooperativa organisationen bör bli förebilden och varje försök till försumpning i stil med förut gjorda försök måste bestämt och målmedvetet visas hem. En sådan sammanslutning må gärna börja blygsamt, huvudsaken är att den är sund och håller målet klart i sikte.

Jordbrukskooperationen upplägges organisationsmässigt lämpligen efter följande grunder. En centralorganisation omfattande hela landet, specialorganisationer med klart avgränsade uppgifter, anslutna till och underordnade centralorganisationen, samt lokalföreningar anslutna till huvudorganisationen.

Centralorganisationen organiseras för affärs-, upplysnings-, propaganda- och revisionsverksamhet. Affärsverksamheten omsluter alla de stora ekonomiska transaktionerna, som avse import av jordbrukets förnödenheter och blir på så sätt varuförmedlare för de lokala organisa-

tionerna. För detta ändamål inrättas depåer på lämpliga platser i landet, med tillfredsställande belägenhet i förhållande till de lokala föreningarna. Denna centralorganisationens verksamhet får inte vara spekulativ i den meningen, att den bedriver affärsverksamhet utan hänsyn till behovet hos sina medlemmar. Den får endast avse att tillfredsställa dessas behov. Upplysningsverksamheten och propagandan skall ske genom föredrag, tidningar och broschyrer. Den skall syfta till att över allt bland jordbrukarna bringa kännedom om jordbrukskooperationens uppgifter och betydelse, bilda lokala föreningar, tillhandaga med stadgar och arbetsmaterial samt vara föreningarna behjälpliga med alla de råd och upplysningar som kunna vara av nöden för en lycklig start. Revisionsverksamheten är av en betydelse som inte kan överskattas. Den skall icke vara en enbart siffermässig granskning utan fastmera följa varje lokal förenings verksamhet så noggsamt att de granskande kunna gå i borgen för att föreningens ställning är solid och att de kooperativa principerna tillämpas i alla avseenden. Ju större stränghet, desto bättre för föreningarna själva och centralorganet, med vilket dessa stå i ständiga affärsförbindelser. Det finns i detta hänseende en lärorik, om än avskräckande bild från jordbrukskooperationens tidigare misslyckade försök, som bör noga beaktas.

Specialorganisationernas arbetsuppgifter skola närmast inrikta sig på försäljningar av massproduktionen, antingen den är avsedd för export eller för hemmakonsumtion. Vete, råg, smör, ost, fläsk och ägg äro de produkter som för avsättningen kräva under centralorganisationen sorterande, speciella organisationer på vars ledning måste ställas mycket höga krav ifråga om fackmannaegenskaper. Varje varuslag behandlas av dessa organisationer för sig enhetligt för hela landet och på en enda obruten front. Produkterna ledes ut i marknaden genom dessa organ på den kortaste vägen från produktionsorten, i tillräckliga mängder, antingen det nu gäller hemmaförbrukningen eller exporten. Produktpriserna böra vara enhetliga.

De lokala organisationerna vartill medlemmarna äro direkt anslutna ha att ombesörja de närmast liggande behoven. Genom sin anslutning till centralorganisationen komma dessa så småningom att ut över landet bilda ett sammanhängande nät av föreningar, som visserligen var för sig äro självständigt arbetande men som dock genom sammanslutningen kunna draga alla fördelarna av en gemensam huvudorganisations olika resurser. Den styrka detta skulle innebära för jordbrukarna vid inköp och försäljning kan knappast överskattas. Varförutom en sålunda upplagd föreningsrörelse rätt bedriven under tidernas lopp så småningom skulle komma att befria jordbrukarna från ett utav dess nuvarande svåraste plågoris — kreditsystemet. Det är ingen lätt sak att komma ifrån detta system för närvarande, det skall villigt erkännas, men det nuvarande låt-gå-systemet med oräkneliga mellanhänder och oskäligen mellanhandsvinster är minst av allt skickat att förändra det nuvarande tillståndet och bringa fasthet och soliditet i jordbrukarnas ekonomi.

Slutligen kan det även tänkas att jordbrukskooperationen ägnar sin uppmärksamhet åt frågan om tillverkning av vissa för jordbruket nödiga redskap och maskiner. Detta är emellertid ett område som måste beträdas med den allra största försiktighet och endast omplanteras i verkligheten i den mån kundkretsen är absolut given, och endast om det är möjligt att tillfredsställa högt ställda anspråk på förstklassiga artiklar.

*

Denna summariska behandling av jordproblemet gör långt ifrån anspråk på att vara fullständig. Den avser endast att fästa uppmärksamheten därpå, att det inte är nog med att en jordbrukare är en skicklig yrkesman på sitt område utan att det är minst lika viktigt att han är en duglig affärsman och att denna senare egenkap utnyttjas kollektivt.

Med andra ord, den huvudsakliga uppgiften i vad det gäller att vrida in det svenska jordbrukets utveckling på

en ur ekonomisk och teknisk synpunkt rationell väg måste åvila jordbrukaren själv, som enskild näringsutövare och som medlem av en ekonomiskt samarbetande klass. Såsom enskild näringsutövare har han att genomföra en omläggning av jordbruksdriften till förädlingsjordbruk och att rationellt tillvarata jordens produktionsförmåga — icke minst i vad avser betesmarkernas utnyttjande. Såsom medlem av sin klass måste han medverka till uppbyggandet och upprätthållandet av starka, på obrottslig solidaritet vilande ekonomiska organisationer till produkternas ändamålsenliga färdigställande och avyttrande samt förnödenheternas anskaffande.

Men givet är, att det ligger i statsmakternas intresse att understödja en dylik jordbrukets anpassning till förhandenvarande ekonomiska förutsättningar. Genom en god lägre lantbruksundervisning, lämpad till jordbrukets, även det mindre, behov i landets olika delar och i största utsträckning tillgänglig för lantbrukets ungdom, kan den nödvändiga grunden läggas. Genom en ändamålsenlig försöksverksamhet, vars resultat göras lätt tillgängliga för den stora allmänheten, utpekas vägarna till de bästa driftsmetoderna och genom en för sina uppgifter väl rustad informationsverksamhet ifråga om exportmarknadens läge och tillstånd, underlättas de ekonomiska jordbrukarorganisationernas arbete — för att nu allenast nämna de i detta avseende mest trängande behoven.

Vid den verksamhet till skapande av nya självständiga mindre jordbruk, som staten kraftigt bör bedriva genom att understödja grundande av helt nya jordbruk, utvidgning av ofullständiga sådana samt frilösning av arrendejordbruk, kan staten, ävenledes genom att aktgiva på jordbrukets förhandenvarande ekonomiska förutsättningar och åtgärdernas anpassande därefter, medverka till att jordbruken få den lämpliga storleken och anläggningen, vilket är den hållfasta grunden för vår jordbruksnäringens utveckling till bärighet.

En jordbrukspolitik som den nyss antydda bygger på landets naturliga förutsättningar, den anpassar sig efter det ekonomiska läget och låter jordbruket följa med i ut-

vecklingen, varigenom större jämnhet i och trygghet för det ekonomiska resultatet vinnes.

Denna jordbrukspolitik står i bjärt motsats till den politik, som i förhöjda tullar och annat statsunderstöd ser jordbrukets räddning. Tullarna kunna icke höja priserna på animaliska produkter, de kunna därför aldrig ge de mindre jordbrukarna bättre utkomstmöjligheter, de hindra jordbruket från att anpassa sig efter tidens krav och hålla därigenom utvecklingen tillbaka, varigenom tvära omkastningar med kriser och andra svårigheter i släptåg ständigt stå som ett hot för jordbruksnäringen.

Mot tullskyddspolitiken men *för* en jordbrukspolitik ägnad att medverka till det svenska jordbrukets omdaning till förädlingsjordbruk med väl ordnade avsättnings- och inköpsförhållanden vill det socialdemokratiska partiet kraftigt verka. Den för behovet av en nyorientering av vår jordbrukspolitik intresserade medborgaren röstar därför vid de kommande valen med

ARBETARPARTIET.

O. m. 1896
G. m. 1896

F. V. THORSSON

En undersökning om
Världens förhållanden

En undersökning om världens förhållanden

En undersökning om världens förhållanden

En undersökning om världens förhållanden

En undersökning om världens förhållanden

En undersökning om världens förhållanden

SOCIALISMEN

VRKTLIGHETEN

En undersökning om världens förhållanden

TIDENS FÖRLAG

6:te-10:de
tusendet

F. V. THORSSON

En minnesskrift av
Ivar Vennerström

Pris kr. 3:75, i klotband 5: —, i halvfranskt band 8:75.

"Må den läsas av alla Sveriges arbetare, av hela
Sveriges folk."

Ivan Pauli i Soc.-Dem.

3:dje
upplagan.

Nils Karleby:
SOCIALISMEN
INFÖR
VERKLIGHETEN

Pris 5:75.

*Ett av den socialistiska litteraturens märkligaste
arbeten.*

TIDENS FÖRLAG

0 0000 000056629

